

ваних знань, а на формування фахівця широкого профілю, здатного ефективно працювати у сфері професійної діяльності.

Аналіз навчальних планів свідчить, що дисципліни спеціалізації ("Вступ до спеціальності", "Технологія соціально-педагогічної діяльності", "Соціальна педагогіка", "Соціально-педагогічна профілактика правопорушень" та ін.) становлять близько 15 % загального обсягу навчального часу. Це, на наш погляд, не дає студентам змоги сповна оволодіти методами і технологією соціально-педагогічної діяльності.

Навчальним планом підготовки бакалаврів спеціальності "Соціальна педагогіка" НУБіП України передбачено 414 год. на такі види практики, як навчальна (ознайомча з фаху) на першому курсі, навчальна (соціально-педагогічна), навчальна (сільськогосподарська) на другому та виробнича (соціально-педагогічна) на третьому курсах. Студенти магістратури формують вміння і навички професійної діяльності під час проходження практики — навчальної педагогічної та виробничої соціально-педагогічної в соціальних службах у обсязі 252 год.

Це дає підстави зробити висновок про те, що значну частину змісту підготовки соціальних педагогів складають теоретичні курси, дещо недостатня увага приділяється спеціалізованій і практичній підготовці. А це, у свою чергу, не дає можливості приділяти достатньо уваги формуванню спеціальних знань і практичних вмінь. Ми поділяємо думку наших попередників [4] про те, що така ситуація є відображенням традицій формування змісту вищої освіти на теоретико-методологічній основі, що склалася у вітчизняній професійній освіті.

У вищій школі України навчальний час, відведений для самостійної роботи студента, регламентується робочим навчальним планом і становить, як правило, не менше 1/3 (1/2 для магістрів) та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу студента, відведеного для вивчення конкретної дисципліни. Як свідчить аналіз навчальних планів, на самостійну роботу майбутніх фахівців з соціальної роботи відводиться від 50 % до 70 % часу (в магістратурі) запланованого на вивчення дисципліни.

Навчальні дисципліни "Аграрне та екологічне право", "Світове сільське господарство та продовольчі ресурси", "Міжнародна стандартизація, сертифікація технологій, сировини, готової продукції в АПК", що вивчають магістранти, відображає специфіку вищого аграрного навчального закладу

і дає можливість майбутнім соціальним педагогам безпосередньо ознайомитись з головними напрямками і перспективами розвитку сільського господарства, його проблемами тощо.

Варто зауважити, що навчальний план підготовки бакалаврів, на наш погляд, містить недостатньо дисциплін, що спрямовані на підготовку фахівців для професійної діяльності в умовах сільської місцевості (лише "Основи сільськогосподарського виробництва"). Одночасно відзначаємо наявність сільськогосподарської практики, що дає студентам можливість безпосередньо залучитися до життя сільського регіону, ознайомитися із соціальними проблемами дітей та молоді на селі, використати свій теоретичний та практичний досвід у їх розв'язанні.

Зміст навчання соціальних педагогів у НУБіП України розроблений таким чином, що кожній функції фахівця, кожному вмінню, яким він має оволодіти, відповідають практичні заняття і завдання. Вміння і навички спеціалізації удосконалюються під час практичної підготовки, яка здійснюється в ході практичних занять, курсового та дипломного проєктування, навчальної і виробничої практики, що передбачені навчальним планом, відрізняються метою та призначенням і пов'язані з рівнем попередньої підготовки.

Плани навчального процесу передбачають наступні форми контролю знань студентів: іспити, заліки, курсові проєкти. У навчальному році проводиться не більше восьми іспитів.

Список використаної літератури

1. *Гайдук Н. М.* Професійна підготовка соціальних працівників до здійснення посередництва : (на матеріалах США і Канади) : дис. ... канд. пед. наук / Ніна Михайлівна Гайдук. — Київ, 2004. — 180 с.
2. *Довідник вищих навчальних закладів України на 2002—2003 рік.* — 4-е вид., доповн. і переробл. — К. : Торба, 2002. — 262 с.
3. *Когут С. Я.* Система професійної підготовки соціального педагога у вищих навчальних закладах освіти України і Польщі : дис. ... канд. пед. наук / Світлана Ярославівна Когут. — Львів, 2004. — 219 с.
4. *Собчак Н. М.* Зміст і форми професійної підготовки соціальних працівників у системі неперервної освіти США : дис. ... канд. пед. наук / Надія Мирославівна Собчак. — Тернопіль, 2004. — 216 с.
5. *Фалинська З. З.* Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Зоряна Зенонівна Фалинська ; Вінниц. держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. — Вінниця, 2006. — 21 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

УДК 027.7:004.65

Аналіз структури та ступеня впровадження електронних ресурсів і баз даних бібліотек вищих навчальних закладів України

Здійснено огляд електронних ресурсів і баз даних, що використовують бібліотеки вищих навчальних закладів України III—IV рівнів акредитації державної форми власності.

Сделан обзор электронных ресурсов и баз данных, которые используют библиотеки высших учебных заведений Украины III—IV уровней аккредитации государственной формы собственности.

The review of electronic resources and databases is made which are used by libraries of higher educational institutions of

Ukraine III—IV of levels of accreditation of a state pattern of ownership.

Сучасний стан розвитку бібліотеки неможливо уявити без впровадження нових інформаційних технологій, сучасних напрямів і форм інформаційного обслуговування. Особливо швидкими темпами зростає попит на електронні ресурси, посилюється інтерес до повнотекстових документів, поданих в електронному форматі. Значення бібліотеки нині визначається не кількістю фонду друкованих книжок, не обсягом передплати, а тим, наскільки вона готова

надати доступ до світових інформаційних ресурсів і швидко їх отримання.

За останні десять—п'ятнадцять років у західних країнах (особливо США) виросло нове покоління читачів, котрі надають перевагу електронним виданням. Відповідно, бібліотеки все більшою мірою перерозподіляють засоби на користь електронних видань. Американська асоціація наукових бібліотек (Association of Research Libraries), провівши дослідження серед більше 100 своїх членів, установила, що за останнє десятиліття щорічні витрати середньої університетської бібліотеки на придбання електронних ресурсів збільшилися учетверо і становили приблизно півтора мільйона доларів у 2002 р. А от загальний бюджет комплектування фондів бібліотек за цей же період зріс тільки на 61 % [9]. Велика університетська бібліотека нині може пропонувати студентам, викладачам та науковим співробітникам до 25 000 електронних періодичних видань у ліцензійних базах даних і більше 200 000 електронних книг.

За даними, наведеними фахівцями Університету Каліфорнії в Берклі, нині у світі в електронному вигляді виробляється більше 90 % щорічного випуску інформації (приблизно 250 мегабайт на кожну людину на Землі, більша частина цієї інформації — у формі зображень, звуків і числових даних). Пропорційно збільшується кількість тієї інформації, яка створюється, зберігається та може використовуватися в цифровій формі [10]. Тому пріоритетом у діяльності університетської бібліотеки нині є надання інформації про власні ресурси й доступу до зовнішніх ресурсів, які б забезпечували навчальний і науковий процеси в університеті.

Отже, предметом нашої статті є електронні ресурси та бази даних, накопичені бібліотеками вищих навчальних закладів України. Згідно з ГОСТ 7.82—2001 (міждержавним), електронні ресурси — це інформаційні ресурси, якими керує комп'ютер, у тому числі ті, що потребують використання периферійного пристрою, підключеного до комп'ютера. Електронними ресурсами є електронні дані (інформація у вигляді чисел, букв, символів, зображень, включаючи графічну інформацію, відеоінформацію тощо, їх комбінації), електронні програми або поєднання цих видів в одному ресурсі [4]. *База даних* (Database) — організований масив структурованих даних. База даних — набір записів, де кожен запис містить усю доступну інформацію про конкретний об'єкт.

У процесі дослідження бази даних визначаємо і внутрішні дані, підготовлені бібліотечними і вузівськими працівниками. Натомість електронні ресурси розглядаємо як зовнішні джерела інформації, доступні всім бібліотекам за допомогою Інтернет-технологій.

О. Баркова [1] запропонувала в межах концепції популяризації наукової інформації через національні електронні інформаційні ресурси реалізувати єдину технологічну схему створення, оброблення й використання наукової електронної інформації: "автор — видавництво — бібліотека — інформаційні мережі". Л. Гриневиц, І. Миронова, М. Смирнов [5] наводять принципи та технології створення електронних підручників за допомогою програмно-технічних засобів "Кодекс: Навчання". У статті В. Голуб [3] запропоновано узагальнену блок-схему і концепції формування та використання бібліотечних електронних ресурсів, які забезпечують функціонування єдиної інформаційної системи в Україні. Н. Вараксіна [2] розглянула основні напрями роботи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського зі створення електронних інформаційних ресурсів із психолого-педагогічних питань: електронний каталог, бази даних, електронна бібліотека. Г. Шемаєва [7], на підставі аналізу наукових електронних ресурсів бібліотек України, обґрунтовує роль бібліотек у формуванні масивів наукових знань та організації доступу до них, доцільність створення корпоративних електронних каталогів, формування електронних бібліотек, репозитаріїв, наукових порталів. Електронні ресурси в монографічному дослідженні науковець [8] розглядає, з одного боку, як новий продукт сучасної інформаційної індустрії, а з іншого — як комплекс каналів, методів і засобів розповсюдження соціально значущої інформації та знань. Автор поняття електронних ресурсів розкриває як інтеграційний фактор у системі наукових комунікацій; аналізує сучасний стан бібліотечно-інформаційного забезпечення науки України, характеризує електронні ресурси бібліотек України на різних рівнях: національному, регіональному, галузевому, спеціалізованому, визнає основні стратегії розвитку електронних ресурсів бібліотек у системі наукових комунікацій.

Зважаючи на достатню вивченість механізмів функціонування електронних ресурсів і баз даних у бібліотечно-інформаційних системах, у нашій статті маємо на меті дослідити структуру й ступінь упровадження електронних ресурсів і баз даних у вітчизняних бібліотеках вищих навчальних закладів III—IV рівнів акредитації державної форми власності.

Дослідження провадилося методом контент-аналізу поточної інформації сайтів бібліотек ВНЗ або сайтів ВНЗ. У разі її відсутності використовувалися матеріали з каталогу-довідника "Бібліотеки вищих навчальних закладів України" [6]. До аналізу залучено 217 відповідних сайтів або Інтернет-сторінок. Відомості про наявність внутрішніх баз даних містилися в 35,85 % бібліотек, доступ до зовнішніх електронних ресурсів — у 24,25 %.

Результати дослідження баз даних наводимо в табл. 1.

Таблиця 1

Назва баз даних	Кількість	%
1. Підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, методичне забезпечення навчальних дисциплін у ВНЗ	69	12,87
2. Праці викладачів ВНЗ (бібліографічні покажчики чи/та повнотекстові публікації)	69	12,87
3. Наукова періодика, що видається ВНЗ; матеріали наукових конференцій	50	9,33
4. Нові надходження	49	9,14
5. Автореферати дисертацій та дисертації	46	8,58
6. Бібліографічні покажчики, тематичні картотеки, персоналії	45	8,40
7. Електронні та мультимедійні видання	35	6,53
8. Довідники, словники, енциклопедії, література загального спрямування	28	5,22
9. Література з організації навчально-виховного процесу у ВНЗ та проблем переходу до Болонської системи	22	4,10
10. Видання іноземної літератури	21	3,92
11. Спеціальна наукова література	15	2,80
12. Цінний і рідкісний фонд	14	2,61
13. Краєзнавча література	11	2,05

14. Нормативні акти України. ДСТУ	7	1,31
15. Магістерські й дипломні роботи випускників, студентів	7	1,31
16. Художня література	3	0,56
17. Звіти з НДР	2	0,37
18. Інше	43	8,02

Результати дослідження зовнішніх електронних ресурсів подано в табл. 2.

Таблиця 2

Електронні ресурси	Кількість	Зміст
EBSCO	22	Зібрання повнотекстових і оглядових статей з гуманітарних, соціальних і точних наук
Springer	15	Колекція статей із журналів природничого та гуманітарного профілю
Blackwell	13	Доступ до журналів із сільського господарства, бізнесу, комп'ютерних наук, інженерії, медицини, мистецтва тощо, здебільшого англомовних (416 назв)
Бібліотека електронних журналів	11	Приблизно 4000 журналів з економіки, біології, комп'ютерних наук, проблем освіти, права тощо
Ліга-Закон	10	Увесь спектр нормативно-правових і відомчих документів: документи Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, а також документи міністерств, відомств, комітетів, комісій, організацій і підприємств
Directory of Open Access Journals (DOAJ)	9	Каталог журналів відкритого доступу, створений за грантами благодійних фондів у 2002 та підтримуваний науковою бібліотекою університету м. Лунд (Швеція)
Дисертації Російської державної бібліотеки	7	Повнотекстові дисертації, що зберігаються у фондах РДБ. Електронні версії дисертацій, захищених у 1998—2003 рр. за спеціальностями "Економічні науки", "Юридичні науки", "Педагогічні науки", "Психологічні науки" і "Філософські науки" (близько 28000 повних текстів); з початку 2004 р. — за всіма спеціальностями
Рубрікон	6	Інформаційно-довідкова система, яка містить повні електронні версії найавторитетніших енциклопедій і словників, виданих за останні сто років у Росії
TIBORDER	6	Бібліографічний путівник книг, журналів, патентів та інших документів, які є у фонді університетської і технічно-інформаційної бібліотеки (UB/TIB) м. Ганновера (Німеччина). Можливе замовлення повного тексту знайдених документів в електронному вигляді
PubMed	6	Великий архів статей та анотацій з біології і медицини із зручним пошуковим каталогом Національної медичної бібліотеки США
arXiv.org	6	400 тисяч загальнодоступних публікацій з фізики, математики, комп'ютерних наук, біології
Open J-Gate	5	Одна з найбільших світових баз даних відкритого доступу: понад 3000 електронних журналів з біології, медицини, мистецтва, інженерії
High Wire Press	5	Бібліотека Стенфордського університету, яка налічує понад 1000 найбільш цитованих журналів та 1 683 761 повнотекстових статей
Theses Canada Portal	5	Портал містить загальнодоступні повнотекстові канадські дисертації за період 1998—2002 рр.
E-LIS (The open archive for Library and Information Science)	5	Відкритий архів з бібліотечних та інформаційних наук
LISTA (Library, Information Science & Technology Abstracts)	5	Більше 600 повнотекстових журналів, книг, дослідницьких звітів, матеріалів конференцій з усіх проблем бібліотечної справи та інформаційних технологій з 1960-х рр.
United States Patent and Trademark Office	4	Американські патенти за період 1790—1975 рр. Пошук за номерами патентів і Current US Classification
Health InterNetwork Access to Research Initiative (HINARI)	3	Найбільша у світі колекція біомедичної літератури, створена за сприяння Всесвітньої організації охорони здоров'я. Містить більше, ніж 2100 наукових журналів найвідоміших видавництв із 112 країн світу
CiteSeer	3	Відкритий архів з комп'ютерних наук
Cogprints	3	Відкритий архів з когнітивних наук
Zentralblatt Mathematik	3	Приблизно 1,8 млн анотацій з 2300 журналів і серійних видань з математики
Proquest	3	Здебільшого англомовна БД, яка містить дисертації та реферати науково-популярних видань
East View	3	Китайські наукові журнали (понад 8000 видань), центральні китайські газети та дисертації, протоколи китайських наукових конференцій, проект "Сто лет журналов" (3900 видань за 1915—1993 рр.), різноманітні видання Росії, України й інших країн Європи, а також звіти міжнародних новин
Online Access to Research in the Environment (OARE)	2	Повнотекстова база даних з географічних і біологічних наук
Britannica Online	2	Електронна версія всесвітньо відомої енциклопедії BRITANNICA (Academic Edition — для університетів)
Довідник електронних журналів України	2	У довіднику наведені 79 українських наукових журналів, розміщених у мережі Інтернет, станом на 1.01.2007
GMID — Global Market Information Database	2	Доступ до 4 млн показників та 15 тис. оглядів бізнес-інформації по галузях, компаніях, країнах і користувачах
Royal Society of Chemistry	2	Журнали Королівського хімічного товариства, колекція за 2000—2008 рр.

Nature Publishing Group	2	8 найменувань журналів (за 2008 р.) з такої тематики: наука про життя, біологія, матеріалознавство, біофізика, нанотехнології
AAAS	2	Повнотекстовий журнал Science (за 1998—2008 рр.) природничого спрямування
ЛЕОНОРМ	2	Показники документів у галузі стандартизації з докладними бібліографічними описами цих документів і база даних повних текстів стандартів в електронному вигляді
RePEc	2	Відкритий Архів з економіки
Cambridge University Press	2	Колекція журналів CUP та HSS. Human and Social Sciences — з гуманітарних і соціальних наук; CUP STM (Science, Technology and Medicine) — з природничих, точних наук та медицини.

Результати проведеного нами дослідження структури баз даних і електронних ресурсів, які є у вітчизняних бібліотеках, вищих навчальних закладів, дають підстави для таких висновків: внутрішні бази даних формуються для забезпечення в найближчому електронному доступі оперативної інформації, потрібної як студентам (навчально-методичні матеріали, спеціальна і загальна література, довідники), так і викладачам (автореферати дисертацій, періодика).

Частина баз даних відбиває суто бібліотечні сервіси (каталоги, показники, нові надходження, художня література), інші є загальноінформаційними (праці викладачів і студентів, наукові видання і конференції ВНЗ). Водночас не можна не помітити, що внутрішні бази даних формуються, переважно, відповідно до наявних можливостей, а не перспективних потреб. Зокрема, у більшості випадків відбувається механічне колекціонування електронних версій повнотекстових видань без їх подальшого інтерактивного упорядкування, наприклад, для потреб дистанційного навчання. Значна частина електронних ресурсів — зарубіжні джерела, тоді як створення вітчизняних перебуває на початковій стадії.

У цілому проаналізовані дані відображають половинчатий характер процесів автоматизації вітчизняних бібліотек вищої школи, що ускладнює перехід до технологічно досконаліших форм (наприклад, корпоративних бібліотечних мереж).

Список використаної літератури

1. Баркова О. В. Путь онлайн-документа в библиотечном технологическом процессе / О. В. Баркова // Б-ки Нац. акад. наук : пробл. функционирования, тенденции развития. — Вып. 2. — 2003. — С. 209—216.
2. Вараксіна Н. В. Формування електронних ресурсів у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомилинського [Електронний ресурс] / Н. В. Вараксіна. — Режим доступу : <http://www.ime.edu.ua.net/em5/content/08vnyvbl.htm>. — Назва з екрану.

3. Голуб В. А. Огляд концепцій формування і використання бібліотечних електронних ресурсів / В. А. Голуб // НТІ. — 2001. — № 3. — С. 55—58.
4. ГОСТ 7.82-2001 СИБИБД. Библиографическая запись. Библиографическое описание электронных ресурсов. Общие требования и правила составления. — Минск : Межгосударственный совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 2001. — 23 с.
5. Гриневиц Л. П. Создать электронный учебник? Это — просто! (если использовать технологии "Кодекс. Обучение") // Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса [Электронный ресурс] : 11-я Междунар. конф. "Крым-2004" : тр. конф. / Л. П. Гриневиц, И. И. Миронова, М. Смирнов. — М., 2004. — 1 электрон. опт. диск (CD-ROM). — Режим доступа : <http://www.nbu.gov.ua/articles/crimea/2004/doc/205.pdf>. — Загл. с экрана.
6. Бібліотеки вищих навчальних закладів України [Електронний ресурс] : каталог-довідник. — Режим доступу : <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/dovidnyk/index.php3>. — Назва з екрану.
7. Шемаєва Г. В. Електронні ресурси бібліотек України в інформаційному забезпеченні науки: стан та перспективи розвитку / Г. В. Шемаєва // Бібл. планета. — 2006. — № 4. — С. 21—24.
8. Шемаєва Г. В. Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій : монографія / Г. В. Шемаєва. — Х. : ХДАК, 2008. — 289 с.
9. Case M. M. A Snapshot in Time [Електронний ресурс] : ARL Libraries and Electronic Journal Resources. ARL Bimonthly Report 235. August 2004. / Mary M. Case. — Режим доступу : <http://www.arl.org/newsltr/235/snapshot.html>. — Назва з екрану.
10. Digital Libraries [Електронний ресурс] : Universal Access to Human Knowledge. — Режим доступу : <http://dlist.sir.arizona.edu/33/>. — Назва з екрану.

Любов Кислюк,

аспірантка Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Канадські письменники проти Google Books

Канадські видавці та письменники на спеціальних круглих столах активно обговорюють юридичні аспекти угоди з Інтернет-гігантом Google, що запропонував масштабну програму оцифрування книг.

Літератори двохсот країн повинні прийняти рішення про співпрацю з корпорацією до 5 травня. Google планує перевести в цифровий вигляд 20 мільйонів книг, які будуть поширюватися в Інтернеті та за допомогою спеціальних пристроїв. Корпорація розпочала реалізацію проекту в 2005 році, скануючи все підраді, однак Гільдія авторів (Союз письменників) Америки звинуватила Google в порушенні авторських прав і подала до суду. У жовтні минулого року сторони дійшли до мирної угоди: корпорація зобов'язалася виплатити по 60 доларів за кожну відскановану книгу, яка на даний момент не має статусу суспільного надбання. Крім того, правласники будуть отримувати 63% виручки від продажу електронних книг, передплати та реклами.

Канадський Союз письменників рекомендував місцевим авторам схвалити угоду.

Всього поки що оцифровано близько семи мільйонів літературних творів.

— Я вважаю, що це приголомшлива перспектива, — говорить канадський письменник Пенні Кім. — Люди по всьому світі отримають доступ до книг. Так, зосередження такого обсягу інформації в одних руках може викликати сумніви, але в кінцевому підсумку всеодно вся інформація і так стікається в Інтернет".

На сьогодні 18 канадських літераторів відмовилися підписати угоду з Google. Компанія не має права оцифрувати їхні книги.

Нещодавно компанія Google оголосила про те, що 500 тисяч електронних книг, що опубліковані до 1923 року і більше не захищаються авторським правом, будуть доступні для власників пристрою Sony Reader.

<http://litakcent.com/2009/04/02/kanadski-pysmennyku-protyu-google-books.html>